

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Planowanie zadania na przykładzie audytu zleconego *„Ustalenie i dochodzenie należności pieniężnych (...)”*

Samodzielne Stanowisko do spraw Audytu Wewnętrznego
w Biurze Kontroli i Audytu Wewnętrznego
Ministerstwo Finansów, 30 listopada 2017 r.

Metodologia audytu stosowana w Ministerstwie Sprawiedliwości została wypracowana na bazie doświadczeń i wieloletniej współpracy z audytorami wewnętrznymi w dziale administracji rządowej – sprawiedliwość.

Etap planowania zadania

Najistotniejsze dokumenty w etapie planowania zadania

- Zawiadomienie o realizacji zadania audytowego
- Notatka z wstępnego przeglądu, w tym załączniki:
 - ✓ Tabela ryzyk
 - ✓ Uzgodnienie kryteriów oceny
- Program

Zawiadomienie o audycie

- Informacje o przeprowadzanym zadaniu (temat lub obszar, planowany termin realizacji zadania),
- Prośba o wskazanie osoby do kontaktu,
- Prośba o dokumenty lub wykaz dokumentów, które opisują badany obszar (przepisy prawa, procedury wewnętrzne i inne)

Program

1. CEL ZADANIA AUDYTOWEGO

- Cel główny
- Cel dodatkowy

2. ZAKRES ZADANIA AUDYTOWEGO

- Zakres podmiotowy zadania
- Zakres przedmiotowy zadania
- Okres objęty badaniem

3. OPIS DOBORU PRÓBY DO BADANIA ORAZ TECHNIK BADANIA

Program c.d.

4. ISTOTNE RYZYKA W OBSZARZE OBJĘTYM ZADANIEM

5. NARZĘDZIA I TECHNIKI PRZEPROWADZANIA ZADANIA

6. KRYTERIA OCENY MECHANIZMÓW KONTROLNYCH W OBSZARZE DZIAŁALNOŚCI JEDNOSTKI OBJĘTYM ZADANIEM UZGODNIONE Z AUDYTOWANYM

- Klasyfikacja ustaleń określająca poziom ryzyka
- Ocena mechanizmów kontrolnych w badanym obszarze
- Ogólna ocena adekwatności, skuteczności i efektywności kontroli zarządczej w obszarze działalności jednostki objętym zadaniem.

Klasyfikacja ustaleń określająca poziom ryzyka:

- **wysokie** – największe ryzyko; prawdopodobieństwo/możliwość wystąpienia zdarzeń lub, braku podjęcia działań lub realizacji działań niezgodnych z obowiązującymi przepisami; kategoria nieprawidłowości obarczonych bardzo poważnymi następstwami mającymi wpływ na funkcjonowanie jednostki; niezbędna niezwłoczna reakcja kierownictwa;
- **średnie** – umiarkowane ryzyko; słabe punkty systemu, nie mające tak istotnych implikacji, jak wymienione powyżej; usprawnienie ich pozwoli obniżyć ryzyko do akceptowalnego poziomu; działania naprawcze powinny nastąpić w ustalonym czasie;
- **niskie** – oznacza drobne uchybienia, błędy, sytuacje lub czynności, które wymagają poprawy w celu zapewnienia skuteczności lub efektywności działania; niska istotność; w przypadku stwierdzenia ustaleń powinny zostać podjęte działania naprawcze lub monitorowanie ryzyka w zależności od decyzji kierownictwa (są to także uchybienia kwalifikujące się do wdrożenia w trakcie audytu).

Ocena mechanizmów kontrolnych w badanym obszarze

Kryterium:	Opis kryterium:
Legalność	- Należności przypadające jednostce są ustalane i ewidencjonowane: – zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi; – na odpowiednich kontach księgowych; – w odpowiednich kwotach i paragrafach klasyfikacji budżetowej. - Odpisy aktualizujące należności dokonywane są na dzień bilansowy, a ich wartość ustalona jest zgodnie z przyjętymi w jednostce zasadami i przepisami prawa. - Odsetki od należności przeterminowanych są prawidłowo naliczane i księgowane. - Umorzenia należności dokonywane są na podstawie przesłanek określonych w ustawie o finansach publicznych oraz przez osobę upoważnioną do dokonywanie takiej czynności. - Sprawozdania budżetowe Rb-N sporządzone są zgodnie z przepisami prawnymi i na podstawie ksiąg rachunkowych jednostki.
Terminowość	- Czynności w zakresie przedegzekucyjnym podejmowane są bez zbędnej zwłoki. - Sprawozdania Rb-N ze stanu należności przekazywane są do dysponenta głównego w odpowiednich terminach.
Skuteczność	- Mechanizmy kontrolne wbudowane w proces oraz przyjęte w ramach stosowanych procedur są stosowane w sposób zamierzony. - Mechanizmy kontrolne faktycznie zabezpieczają jednostkę przed wystąpieniem lub skutkami danego ryzyka.
Adekwatność	- Istniejące w badanym procesie procedury lub stosowana praktyka dotycząca ustalania, ewidencjonowania i dochodzenia należności pieniężnych jednostki jest kompletna, spójna, nie zawierająca znaczących luk w procesie. - Istnieje możliwość określenia właściciela procesu oraz uczestników na poszczególnych etapach procesu. - Istnieje możliwość określenia dokumentów wytwarzanych na poszczególnych etapach procesu. - Wdrożono odpowiednie działania egzekucyjne w stosunku do należności przeterminowanych.

Ogólna ocena adekwatności, skuteczności i efektywności kontroli zarządczej w obszarze działalności jednostki objętym zadaniem.

1) Początkujący - Pozostający w pierwszej fazie organizacyjnej, zarządzanie jest intuicyjne, niekompletne i chaotyczne. Nie są wypełniane podstawowe wymogi prawne, brak procedur i regulacji wewnętrznych dotyczących ustalania, ewidencjonowania i dochodzenia należności pieniężnych. Brak jasnego podziału obowiązków i przypisania odpowiedzialności w zakresie dochodzenia należności pieniężnych. Komunikacja wewnętrzna i zewnętrzna funkcjonuje w bardzo ograniczonym stopniu. Występują liczne nieprawidłowości w badanym obszarze.

2) Powtarzalny - System zarządzania obejmuje ustalony w jednostce sposób postępowania, ukierunkowany na wypełnienie minimalnych wymogów prawnych w zakresie ustalania i dochodzenia należności pieniężnych o charakterze cywilnoprawnym oraz należności budżetowych o charakterze publicznoprawnym, lecz posiada znaczące luki, niezgodności i słabości. Wypracowana praktyka postępowania nie została formalnie wprowadzona i/lub jest stosowana w sposób uznaniowy lub niekonsekwentny. Brak wbudowanych w proces mechanizmów kontrolnych lub stosowane mechanizmy nie zabezpieczają jednostki przed wystąpieniem nieprawidłowości.

Ogólna ocena adekwatności, skuteczności i efektywności kontroli zarządczej w obszarze działalności jednostki objętym zadaniem.

3) Zarządzany – Określono ramy organizacyjne procesu ustalania i dochodzenia należności pieniężnych o charakterze cywilnoprawnym oraz niepodatkowych należności budżetowych o charakterze publicznoprawnym w regulacjach wewnętrznych i prowadzony jest usystematyzowany nadzór nad tym procesem. Sprawozdania Rb-N sporządzane są rzetelnie i prawidłowo. Występują nieliczne niezgodności z wewnętrznymi regulacjami oraz ograniczenia przepływu informacji, wymagające przeanalizowania i działań zaradczych. Nieliczne kwestie pozostają nieuregulowane albo wymagają przypisania zadań o realizacji przez komórki lub osoby celem ograniczenia występującego ryzyka lub doprowadzenia do zgodności z wymogami.

4) Zoptymalizowany – System zarządzania obejmuje kompleksowe, kompletne i spójne działania związane z ustalaniem i dochodzeniem należności pieniężnych o charakterze cywilnoprawnym oraz niepodatkowych należności budżetowych o charakterze publicznoprawnym. Sprawozdania Rb-N sporządzane są rzetelnie i prawidłowo, na podstawie dotowanej do tego celu analityki. Wyniki analizy ryzyka oraz bieżącego nadzoru zapewniają adekwatną reakcję na zagrożenia związane z ustalaniem i dochodzeniem należności pieniężnych o charakterze cywilnoprawnym oraz niepodatkowych należności budżetowych o charakterze publicznoprawnym. Mechanizmy kontrolne wbudowane w system są adekwatne i w sposób skuteczny zabezpieczają jednostkę przed powstaniem nieprawidłowości lub zmaterializowaniem się ryzyk. Realizacja obowiązków i stosowanie procedur jest odpowiednio monitorowane i raportowane.

Wstępny przegląd

I. PODSTAWOWE INFORMACJE O BADANYM OBSZARZE

- 1. Akty prawa zewnętrznego w badanym obszarze:**
- 2. Akty prawa wewnętrznego w badanym obszarze:**
- 3. Uzgodnienie kryteriów oceny z audytowanym**
- 4. Uwagi kierownika jednostki i audytowanego**
- 5. Struktura organizacyjna**
 - Regulamin organizacyjny Ministerstwa Sprawiedliwości
 - Regulaminy organizacyjne komórek audytowanych
 - Upoważnienia wydane w badanym obszarze

Wstępny przegląd c.d.

6. Opis procesu

- Uprawnienia osób biorących udział w procesie:
- Tytuły z jakich dochodzone są należności w Ministerstwie Sprawiedliwości (MS)
- Ustalenie i monitoring należności, w przypadku wystąpienia zaległości:
- Szczegółowy sposób postępowania w przypadku poszczególnych rodzajów należności:
- Naliczanie odsetek od nieterminowych płatności:
- Umarzanie należności
- Sposób ujęcia w księgach (wykaz kont)
- Sposób nadzorowania procesu

7. Wykaz rejestrów danych osobowych

Wstępny przegląd c.d.

8. Formalne oceny zewnętrzne i wewnętrzne

9. Plany MS w obszarze audytu - cele, zadania, zarządzanie ryzykiem

- Plan działalności Ministra Sprawiedliwości
- Plany pracy komórek organizacyjnych (audytowanych)
- Ryzyka zidentyfikowane przez komórki organizacyjne w ramach analizy ryzyka

Wstępny przegląd c.d.

II. WNIOSKI Z WSTĘPNEGO PRZEGŁĄDU

1. Uzasadnienie do zmiany tematu zadania w przypadku, gdy obszar audytu wskazany w planie audytu na dany rok wymaga korekty lub uszczegółowienia.
2. Najistotniejsze ryzyka w badanym obszarze zidentyfikowane przez audytora wewnętrznego w odniesieniu do obiektów audytu
3. Zakres danych do badania

Wstępny przegląd c.d.

ZAŁĄCZNIKI:

1. Tabela Ryzyk
2. Uzgodnienie z audytowanym kryteriów oceny mechanizmów kontrolnych w obszarze działalności jednostki objętym zdaniem

Tabela Ryzyk

- Tabela obejmuje wszystkie ryzyka zidentyfikowane w badanym obszarze
- Jest pomocna w zaplanowaniu sposobu testowania poszczególnych ryzyk
- Pomaga w uporządkowaniu informacji na temat oczekiwanych i istniejących mechanizmów kontrolnych
- Zadanie dzielone jest na obiekty audytu w ramach których identyfikowane są ryzyka

Najistotniejsze ryzyka w podziale na obiekty audytu na przykładzie audytu zleconego

Obiekt 1: Należności Ministerstwa Sprawiedliwości jako dysponenta III stopnia.

1. Nieprawidłowe ustalenie, ewidencjonowanie i rozliczanie należności pieniężnych.
2. Wystąpienie należności przeterminowanych i brak podejmowania czynności do wyegzekwowania należności.
3. Zła organizacja i brak prawidłowości przebiegu procesów: ustalania, ewidencjonowania i dochodzenia należności pieniężnych.
4. Ryzyko niezasadnego stosowania ulg udzielanych dłużnikom.

Obiekt 2: Rzetelność i prawidłowość sporządzania sprawozdania Rb-N.

1. Ryzyko wystąpienia niezgodności stanu należności ujętych w sprawozdania ze stanem księgowym na skutek:
 - sporządzenia sprawozdań niezgodnie z przepisami prawa,
 - wykazanie danych niezgodnych z księgami rachunkowymi.
2. Ryzyko nieterminowego sporządzenia sprawozdania.

TABELA RYZYK DLA OBSZARU:

Ustalanie i dochodzenie należności pieniężnych o charakterze cywilnoprawnym oraz należności budżetowych o charakterze publicznoprawnym

Lp.	Ryzyka	Oczekiwane mechanizmy kontrolne (wg przepisów, wytycznych, dobrych praktyk, analizy ryzyka)	Istniejące mechanizmy kontrolne (stosowane w jednostce)	Testowanie mechanizmów kontroli
1	2	3	4	5
Obiekt 1: NALEŻNOŚCI MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI JAKO DYSPONETA III STOPNIA.				
1.1.	Nieprawidłowe ustalenie, ewidencjonowanie i rozliczanie należności pieniężnych.	- wdrożone w jednostce procedury dotyczące ustalania, ewidencjonowania i rozliczania należności pieniężnych, - jasno określone role i odpowiedzialności pracowników biorących udział w procesie, - opis sposobu księgowania na poszczególnych kontach, - uzyskanie opinii prawnej w zakresie możliwości naliczenia kar umownych, - nadzór Głównego Księgowego nad realizacją operacji gospodarczych, - dokumenty będące podstawą księgowania powinny jednoznacznie informować czego dotyczy należność, jakiego okresu, z jakiego tytułu itp., Powstanie należności powinno być potwierdzone przez komórkę merytoryczną	W jednostce została wprowadzona polityka rachunkowości i instrukcja obiegu dokumentów, które zawierają: - procedury dot. naliczania kar umownych; - umarzania należności; - dokonywania odpisów aktualizujących należności; - procedury rozliczania podróży służbowych krajowych i zagranicznych; Ogólny obieg dokumentów finansowo-księgowych.	<i>Przegląd procedur</i> <i>Przegląd zakresów czynności i wydanych upoważnień</i> <i>Przegląd zapisów na kontach księgowych dotyczących wystąpienia należności</i> <i>Test na poprawność księgowania (porównanie dekretów należności z zasadami księgowania wynikającymi z polityki rachunkowości)</i> <i>Przegląd zapisów na kontach, na których wystąpiły należności w badanym okresie.</i> <i>Przegląd konta 290 na którym dokonano odpisów aktualizujących należności</i>

TABELA RYZYK DLA OBSZARU:

Ustalanie i dochodzenie należności pieniężnych o charakterze cywilnoprawnym oraz należności budżetowych o charakterze publicznoprawnym

Obiekt 2: RZETELNOŚĆ I PRAWIDŁOWOŚĆ SPORZĄDZANIA SPRAWOZDANIA RB-N				
2.1.	Ryzyko wystąpienia niezgodności stanu należności ujętych w sprawozdania ze stanem księgowym na skutek: sporządzenia sprawozdań niezgodnie z przepisami prawa, wykazanie danych niezgodnych z księgami rachunkowymi.	Sporządzanie sprawozdań automatycznie na podstawie odpowiednio ułożonej analityki Nadzór Głównego Księgowego nad sporządzeniem sprawozdania Zatwierdzenie sprawozdania przez Dyrektora BAF	Sporządzanie sprawozdań ręcznie na podstawie analizy zapisów na kontach księgowych Przygotowanie ręcznego zestawienia poszczególnych grup należności zgodnie ze wzorem RB-N Przed sporządzeniem sprawozdania weryfikacja zapisów na kontach oraz sald kont rozrachunkowych z wszystkimi pracownikami merytorycznymi dokonującymi księgowania w poszczególnych paragrafach.	<i>Test na poprawność sporządzenia sprawozdania z wymogami określonymi w rozporządzeniu MF w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych.</i>
2.2.	Ryzyko nieterminowego sporządzenia sprawozdania.	Nadzór Głównego Księgowego nad procesem sporządzania sprawozdania. Powierzenie pracownikowi odpowiedzialności za terminowe sporządzanie sprawozdań	Odpowiednie zapisy znajdują się w zakresie obowiązków pracownika wykonującego sprawozdania Rb-N	<i>Przegląd zakresu czynności pracownika Weryfikacja daty przekazania sprawozdania do dysponenta głównego.</i>

Alternatywa dla tabeli ryzyk – szczegółowe kryteria oceny (ocena punktowa)

Temat zadania

Kryteria oceny

Obiekt nr 1						
Lp.	Kryterium	Źródło /podstawa kryterium	Wagi	Uzyskana liczba punktów	Poziom zarządzania	Uwagi (sposób weryfikacji)/ informacja o obniżeniu punktacji
1.1.						
1.2.						
SUMA PUNKTÓW DLA OBIEKTU 1			44	0		0,00%
Obiekt nr 2						
Lp.	Kryterium	Źródło /podstawa kryterium	Wagi	Uzyskana liczba punktów	Poziom zarządzania	Uwagi (sposób weryfikacji)
2.1.						
2.2.						
SUMA PUNKTÓW DLA OBIEKTU 2			40	0		0,00%
Obiekt nr 3						
Lp.	Kryterium	Źródło /podstawa kryterium	Wagi	Uzyskana liczba punktów	Poziom zarządzania	Uwagi (sposób weryfikacji)
3.1.						
3.2.						
SUMA PUNKTÓW DLA OBIEKTU 3			16	0		0,00%
ŁĄCZNA LICZBA PUNKTÓW			100	0		0,00%

Alternatywa dla tabeli ryzyk – szczegółowe kryteria oceny – skala oceny dla obiektów audytu

SKALA OCENY POZIOMÓW DOJRZAŁOŚCI W PODZIALE NA OBIEKTY AUDYTU

Obiekty audytu	początkujący	powtarzalny	zarządzany	zoptymalizowany
Obiekt 1	(0-20)	(21-30)	(31-40)	(41-44)
Obiekt 2	(0-18)	(19-25)	(26-35)	(36-40)
Obiekt 3	(0-7)	(8-10)	(11-13)	(14-16)

Alternatywa dla tabeli ryzyk – szczegółowe kryteria oceny – skala oceny dla całego badanego obszaru

Skala oceny poziomu dojrzałości ogółem	
do 45	początkujący
46-65	powtarzalny
66-88	zarządzany
89-100	zoptymalizowany

Alternatywa dla tabeli ryzyk – szczegółowe kryteria oceny - wyniki

Wyniki oceny poziomu dojrzałości zarządzania jednostki w badanym obszarze				
Obiekty	Maksymalna liczba pkt.	Uzyskana liczba pkt.	odsetek	Poziom zarządzania
Obiekt 1	44		0,0%	
Obiekt 2	40		0,0%	
Obiekt 3	16		0,0%	
Razem	100		0,0%	

Szczegółowe kryteria oceny

Plusy:

- Precyzyjnie wskazuje sposób oceny badanego obszaru
- Stosowana przy zadaniach koordynowanych
- Usprawnia jednolite podejście do przeprowadzenia zadania oraz oceny obszaru
- Pomaga w omówieniu z audytowanym wyników audytu oraz klasyfikacji wyników
- Ocena dokonana wg szczegółowych kryteriów nie budzi wątpliwości audytowanego

Minusy:

- Wymaga dużej wiedzy w zakresie badanego obszaru
- Czasochłonność w opracowaniu.

Uzgodnienie z audytowanym kryteriów oceny mechanizmów kontrolnych w obszarze działalności jednostki objętym zdaniem

I. KRYTERIA OCENY

- A. Akty prawa zewnętrznego
 - B. Akty prawa wewnętrznego/ procedury wewnętrzne
 - C. Dobre praktyki stosowane w badanym obszarze/ mierniki.
- Lub
- C. Szczegółowe kryteria oceny - tabela

II. STANOWISKO AUDYTOWANEGO DO PRZEDSTAWIONYCH KRYTERIÓW OCENY MECHANIZMÓW KONTROLNYCH:

Uzgodnienie z audytowanym kryteriów oceny mechanizmów kontrolnych w obszarze działalności jednostki objętym zdaniem c.d.

Zgłaszam zastrzeżenia:	☐ TAK ☐ NIE
Uzasadnienie w przypadku zgłoszenia zastrzeżeń:	
Propozycja kryterium:	
Data i podpis audytowanego:	
Data i podpis audytora wewnętrznego:	
Uwaga: W przypadku braku uzgodnienia kryteriów z audytowanym, audytor wewnętrzny uzgodni je z Ministrem Sprawiedliwości i Dyrektorem Generalnym.	

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Dziękuję za uwagę!

Justyna Marszałek

Justyna.Marszalek@ms.gov.pl

Tel. 22 23 90 527